

The Investigate Students' Motivation to Communicate Teacher-Students in Kermanshah University of Medical Sciences in 2016-17

Mohammad Kian Zarafshani¹, Lida Sharafi^{2,*}, Zahra Athari³

¹ Student of Medicine, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran

² PhD in Agricultural Development, Department of Promotion and Training, Razi University, Kermanshah, Iran

³ Faculty Member, Department of Promotion and Training, Razi University, Kermanshah, Iran

Received: 01 Jan 2018

Accepted: 28 Sep 2018

Keywords:

Teacher
Student
Relationship
Motivation Factors
Medical Sciences
Kermanshah

© 2019 Baqiatallah University of
Medical Sciences

Abstract

Introduction: The relationship between students-teacher can be effective in increasing students' motivation, self-confidence and improving the quality of education. Therefore, considering the importance of teacher-students effective communication and its role in increasing the effectiveness of the teaching and learning process, the aim of this study was to investigate students' motivation to communicate with their instructors in Kermanshah University of Medical Sciences in 2016-17.

Methods: The present study is descriptive-analytic. The statistical population included medical, dentistry and pharmaceutical students in basic sciences (N = 791). The number of samples was estimated using random sampling method (260). Data were collected using a researcher-made questionnaire and analyzed by SPSS software. Data were analyzed by mean, standard deviation, t-test and one way analysis.

Results: The results showed that excuse-making and Functional motivation had the highest mean. Otherwise relational motivation was obtained the lowest average.

Conclusions: One of the most important factors in teacher-student relationship is the student's motivation to communicate with their instructors. Therefore, the investigation of motivational factors can play an effective role in student-teacher communication. Teachers in addition to the teaching process must communicate to students in order to provide them a relaxed and without stressful environment.

بررسی عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط بین دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (سال ۹۶-۱۳۹۵)

محمدکیان زرافشانی^۱، لیدا شرفی^{۲*}، زهرا اطهری^۳

^۱ دانشجوی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

^۲ دکتری توسعه کشاورزی، گروه ترویج و آموزش، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

^۳ عضو هیات علمی، گروه ترویج و آموزش، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده

مقدمه: برقراری ارتباط دانشجویان با اساتید می‌تواند در افزایش انگیزه و اعتماد به نفس دانشجویان و در نهایت ارتقای کیفیت آموزش مؤثر باشد. لذا با توجه به اهمیت ارتباط مؤثر بین استاد و دانشجو و نقش آن در افزایش اثربخشی فرایند یاددهی و یادگیری، هدف از انجام این مطالعه، بررسی عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط بین دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال ۱۳۹۵-۹۶ بود.

روش کار: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری شامل دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندان پزشکی و داروسازی در مقطع علوم پایه بودند (N = ۷۹۱). تعداد نمونه‌ها با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی و بر اساس جدول، ۲۶۰ نفر انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری گردید و تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد. همچنین به منظور تحلیل داده‌ها از آماره‌های میانگین، انحراف معیار، آزمون t برای نمونه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد در بین دانشجویان علوم پزشکی، ارتباط به منظور عذرخواهی و ارتباطات علمی و درسی دارای بالاترین میانگین‌ها بودند و در مقابل ارتباطات تعاملی کمترین میانگین را به دست آورد.

نتیجه‌گیری: یکی از مهم‌ترین عواملی که در ارتباط استاد-دانشجو از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، انگیزه‌هایی است که دانشجو برای ایجاد ارتباط با استاد خود دارد. لذا، بررسی وضعیت عوامل انگیزشی می‌تواند نقش تأثیرگذاری در برقراری ارتباط دانشجویان و اساتید داشته باشد. اساتید باید در کنار فرآیند تدریس، برای برقراری ارتباط و تعامل با دانشجویان نهایت تلاش خود را مبذول دارند تا بتوانند محیطی آرام و به دور از استرس‌زا برای آنان فراهم آورند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۰۶

واژگان کلیدی:

استاد

دانشجو

ارتباط

عوامل انگیزشی

علوم پزشکی

کرمانشاه

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) محفوظ است.

مقدمه

به طور عمده بر مبنای ارزیابی و ارتقای علمی پزشکان طراحی شده است و در مواردی نیز صرفاً بر محتوای علمی و انتزاعی ارتباط تأکید دارد. اما در کشورهای توسعه یافته در برنامه‌های آموزشی پزشکی مداوم بخشی هم برای بهبود توانایی ارتباطی گنجانده شده که هم از نظر تعداد و هم پیچیدگی روش‌ها روز به روز در حال افزایش است [۸]. توانایی در برقراری ارتباط مؤثر و مفید توسط استاد از ویژگی‌های منحصر به فرد وی بوده است [۹] و از شاخص‌های مهم تدریس اثربخش محسوب می‌گردد [۱۰]. این امر تابعی از شایستگی حرفه‌ای، توان علمی، تسلط استاد بر موضوع درس، شخصیت استاد و ویژگی‌های اخلاقی او [۱۱، ۱۲] گشاده رویی، میل به هدایت، برخورد مثبت و انرژی دهنده، جنس استاد و سبک ارتباطی وی [۱۰] شیوایی و قدرت بیان، ویژگی‌های فردی و رفتاری [۱۳]، مشارکت و سهیم نمودن دانشجویان در موضوعات آموزشی است [۱۴]. در واقع، توانایی برقراری ارتباط مؤثر یکی از ویژگی‌های بارز یک استاد می‌باشد. اساتید با استفاده از دانستنی‌های خود و به کارگیری متون و مهارت‌های تدریس

وجود ارتباط مؤثر بین دانشجویان و اساتید در بهبود فرایند آموزش و یادگیری نقش مهمی دارد. برخی از افراد در زمینه برقراری ارتباط، استعداد بیشتری نسبت به سایرین نشان می‌دهند [۱]. آموزش مؤثر در محیط‌های آموزشی به بهره‌گیری از توانایی برقراری ارتباط فراگیران بستگی دارد. اساتید با استفاده از دانستنی‌های خود و بکارگیری متون و مهارت‌های تدریس و ایجاد محیط مناسب موجب یادگیری دانشجو می‌شوند [۲]. در فرایند آموزش عناصر و متغیرهای فراوانی نظیر مربی، فراگیر، پیام و عوامل محیطی نقش دارند [۳]. ارتباط در فرایند آموزش به صورت تبادل افکار و اطلاعات در یک تعامل دو طرفه بین استاد و دانشجو انجام می‌گیرد [۴]. برقراری ارتباط دانشجو با استاد باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری در دانشجو می‌گردد [۵]. مدرسان آموزش به خصوص اساتید دانشگاه لازم است با عوامل مؤثر در برقراری ارتباط آشنا باشند تا فرایند یاددهی-یادگیری را تسهیل نمایند [۶]. آموزش پزشکی به دلیل ماهیت خود، مستلزم ایجاد ارتباطات مؤثر از جانب پزشک است [۷]. آموزش پزشکی در کشورهای در حال توسعه

دیدار یکدیگر را فراهم ساخته است، ولی هنوز تماس‌های شخصی بین استادان و دانشجویان، اساس اجتماعات علمی را تشکیل می‌دهد. به هر حال ارتباطات علمی در درون سازمان‌های آموزشی و پژوهشی و نیز فراتر از مرز نهادهای مزبور، همواره یکی از عوامل تأثیرگذار بر تولید و گسترش دانش و آموزش مؤثر بوده است.

مطالعات متعددی در زمینه تعاملات و ارتباطات استادان و دانشجویان انجام شده است. در این راستا Vedadhir et al. (۲۰۰۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که جامعه دانشگاهی قادر به انتقال ارزش‌ها و هنجارهای علمی به دانشجویان نیست، که این ناتوانی، پدیده‌ای کمابیش عمومی است و بیش از همه از نبود ارتباط معلم - شاگردی حکایت می‌کند [۱۸]. Gumas (۲۰۰۷) نشان داد که اشتراک دانش به طور کامل با رضایت از ارتباط و شیوه ارتباط مرتبط است و ارائه دانش، ارتباط زیادی با شیوه ارتباط دارد [۱۹]. Ghaneirad et al. (۲۰۰۸) در پژوهش خود بیان نمودند که دانشجویان، ارتباطات متفاوتی با استادان گوناگون خود دارند؛ تعاملات عینی دانشجویان از قبیل میزان مشورت درسی و غیر درسی و میزان همکاری آنان با استادان یا همدیگر متفاوت است. بعد ذهنی تعاملات یا ارزیابی و رضایت دانشجویان از استادان در سویه‌های علمی - تحصیلی و اخلاقی - عاطفی نیز با همدیگر متفاوت است [۲۰]. در مطالعه دیگری Maestas (۲۰۰۰) نشان داده است که یکی از پیامدهای مثبت ارتباط بین دانشجویان و اعضای هیئت علمی افزایش دستاوردهای علمی و دانشگاهی است. پژوهش مذکور نشان داد که پیامدهای مثبت ارتباطی شامل دستاوردهای دانشگاهی و علمی، آموزش‌های الهام بخش و آرمانی، گرایش به دانشگاه و دانشکده، خردمندی، توسعه و رشد فردی و شخصیتی است [۲۱].

بر پایه یافته‌های پژوهش Romanski (۲۰۰۱) تأثیر تعاملات بین اعضای هیئت علمی دانشجویان بر کارایی و پایبندی دانشگاه ارزیابی شد و نتایج نشان داد که میزان تعاملات دانشجویان و استادان به ویژگی‌های زمینه‌ای مشخص مانند نوع دانشگاه، نوع تجربه و نوع سازمان آن وابسته است. دستیابی به بسیاری از این موفقیت‌ها با کیفیت و میزان ارتباط اعضای ارتباط هیات علمی با دانشجویان خود در خارج از کلاس و خارج از دانشگاه ارتباط دارد [۲۲]. همچنین، در یک مطالعه تطبیقی Alderman (۲۰۰۸) نشان داد که ارتباط دانشجویان در کلاس و خارج از کلاس نتایج متفاوتی را از قبیل نگهداشت و شکوفا ساختن فکر دانشجویان به صورت حرفه‌ای و داشتن اهداف آموزشی برای آینده، دستاوردهای علمی، رضایت دانشگاهی، و به طور کلی، رشد شخصیتی و فردی را به دنبال دارد. یکی از مواردی که متأثر از نحوه ارتباط دانشجویان و استادان است و روابط آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، ارزیابی استادان به دست دانشجویان است. شوق و انگیزه داشتن استادان در ارزیابی دانشجویان از استادان نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. چند عامل مهم و اساسی در ارزیابی استادان به دست دانشجویان مؤثر است، از جمله اینکه نمره استاد با ارزیابی دانشجویان از استادان رابطه مستقیم دارد. گرچه نمره درسی خود بازتابی از کیفیت آموزش است، استادان مسن و با آموزش‌های پربارتر و باتجربه‌تر، موفق‌تر و بهتر ارزیابی می‌شوند و استادان با تولیدات علمی بیشتر به عنوان بهترین استادان ارزیابی می‌شوند، به خصوص استادانی که پژوهش انجام می‌دهد [۲۳]. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد اگر رابطه استاد با

و ایجاد محیطی مناسب موجب یادگیری دانشجویان می‌شوند. اساتید می‌توانند دانشجویان را به سوی اهداف غایی آموزش هدایت کرده و یا از دستیابی به آن اهداف محروم نمایند. بنابراین می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین عواملی که بر کیفیت آموزش در تمام رشته‌های دانشگاهی تأثیرگذار است، کیفیت و نحوه ارتباط استادان و دانشجویان است. این امر در رشته‌های علوم پزشکی از اهمیت دو چندانی برخوردار است، زیرا نتیجه نهایی تربیت گروه هدف، بهبود و ارتقای کیفیت سلامت جامعه است. این در حالی است که در کشور ما مطالعات محدودی در زمینه ارتباطات بین دانشجویان و اساتید انجام گرفته است [۱۵، ۱۶]. همین مطالعات اندک صورت گرفته نیز بیانگر آن است که در ساختار اجتماعی علمی کشور، تعاملات و روابط بین دانشجویان و اساتید به گونه‌ای است که در آن روابط و تعاملات شکلی شکننده، زودگذر و ناپایدار دارند. در واقع روابط و تعاملات بین دانشجویان و اساتید دچار ضعف و فرسایش شده است [۱۵]. در صورتی که شناخت ویژگی‌های این ارتباط و عوامل مؤثر بر آن می‌تواند موجب دستیابی به راهکارهای اصلاحی و ارتقاء کیفیت آموزش شود. بررسی ارتباط بین دانشجویان و اساتید در کنار تدریس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در واقع، محققان تعامل دلسوزانه استاد و دانشجو را به عنوان عامل رشد فردی و حرفه‌ای و پیشینیز عملکرد صحیح دانشجویان در محیط‌های بالینی گزارش می‌کنند. برقراری ارتباط دانشجو با استاد باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری در دانشجو می‌گردد [۵]. مدرسان آموزش به خصوص اساتید دانشگاه لازم است با عوامل مؤثر در برقراری ارتباط آشنا باشند تا فرایند یاددهی - یادگیری را تسهیل نمایند. لذا با توجه به ضرورت ارتقاء کیفیت آموزش بعنوان یکی از ارکان سیستم آموزش عالی، در این مطالعه به بررسی عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط بین دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه پرداخته شد. دستیابی به این هدف مستلزم بررسی اهداف اختصاصی زیر است:

- بررسی عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک رشته
- بررسی عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک جنسیت
- مقایسه عوامل انگیزشی بین دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک رشته
- مقایسه عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک جنسیت

پیشینه موضوع

ارتباط علمی در علم مبتنی بر انتقال اطلاعات و نتایج فعالیت‌های علمی از سوی دانشجویان و استادان است که بر اساس آن فعالیت‌های علمی و پژوهشی ارزیابی می‌شود. همچنین، شامل مبادله و انتقال مستقیم یا غیرمستقیم اطلاعات و نتایج فعالیت‌های علمی بین استادان و دانشجویان و نهادهای علمی است [۱۵]. لازم به ذکر است مقصود از ارتباطات و تعاملات علمی، روابط گروهی، همکاری‌ها و تعاملات اجتماعی یا علمی - پژوهشی استادان و دانشجویان در درون و بیرون محل کار است. از نظر Collins (۱۹۹۴) تعاملات علمی ثابت‌ترین واقعیت‌های دنیای علمی را تشکیل می‌دهند [۱۷]. هر چند انقلاب چاپ و فناوری جدید ارتباطی امکان ارتباط بین استادان و دانشجویان بدون

می‌کند. استادان دانشگاه‌ها می‌توانند با توجه به این ظرفیت‌ها و با برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو، محرک‌های بیرونی لازم و انگیزه کاری و تحصیلی را در آنان ایجاد و ارتقاء نمایند. در رابطه با انگیزه دانشجویان برای برقراری ارتباط با اساتید، مطالعات اندکی صورت گرفته که در ادامه به برخی از آنان اشاره می‌گردد. Martin et al (۱۹۹۹) اذعان دارند که ارتباط دانشجو با استاد تحت تأثیر ۵ نوع انگیزه می‌باشد. این انگیزه‌ها عبارتند از ارتباط به منظور عذرخواهی، علمی و درسی، مشارکتی، ارتباطی، چاپلوسی و تملق که هر دانشجویی با توجه به ویژگی‌های شخصیتی و شرایط محیطی ممکن است از چندین نوع ارتباط بهره بگیرد [۲۷]. همچنین در پژوهشی دیگر Martin et al (۲۰۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که عوامل انگیزشی از نوع ارتباطی، علمی و درسی و مشارکتی با یادگیری دانشجویان ارتباط مثبت و معناداری دارد. بدین معنا که با افزایش این نوع از ارتباطات، سطح یادگیری دانشجویان افزایش می‌یابد. در صورتی که ارتباط معناداری بین یادگیری و ارتباط از نوع عذرخواهی و چاپلوسی و تملق یافت نشد.

یافته‌های پژوهش Myers et al. (۲۰۰۲) در میان دانشجویان بیانگر آن است که انگیزه‌های علمی و درسی، و چاپلوسی برای ارتباط با استاد با پاسخگویی و جسارت دانشجو و استاد در ارتباط است. هم چنین انگیزه‌های علمی و درسی، مشارکتی و عذرخواهی با جسارت دانشجو در ارتباط است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد که دانشجویان دختر بیشتر به منظور ارتباطات علمی و درسی با اساتید خود در ارتباطند. در صورتی که دانشجویان پسر بیشتر جهت انگیزه‌های ارتباطی و چاپلوسی، با اساتید خود ارتباط برقرار می‌سازند [۲۸]. Pribyl et al (۲۰۰۴) در مطالعه خود در میان دانشجویان ژاپنی به این نتیجه رسیدند که ارتباط مثبتی بین ارتباطات غیرکلامی استاد با انگیزه دانشجویان برای یادگیری وجود دارد [۲۹]. Weiss and Houser (۲۰۰۷) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که شرایط فیزیکی، اجتماعی و کاری دانشجویان با انگیزه آنان برای برقراری ارتباط با استاد در ارتباط است. همچنین نتایج این محققان بیانگر آن است که علاقه به کلاس درس با انگیزه‌های مشارکتی، عذرخواهی و چاپلوسی دانشجویان در ارتباط است [۳۰].

در همین راستا Myers and Claus (۲۰۱۲) رابطه بین انگیزه دانشجویان برای برقراری ارتباط با اساتید و محیط کلاس را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این محققان حاکی از آن است که انگیزه‌های ارتباطی، علمی و درسی، مشارکتی و چاپلوسی که دانشجویان برای برقراری ارتباط با استاد بکار می‌گیرند، رابطه مثبت و معناداری با درک دانشجویان از محیط کلاس دارد. این بدان معناست که هر اندازه انگیزه دانشجویان برای ایجاد رابطه با استاد افزایش یابد، دانشجویان درک بهتری از کلاس دارند. این در حالی است که انگیزه عذرخواهی، ارتباط معناداری با محیط کلاس ندارد [۳۱]. مروری بر یافته‌های Brooks and Young (۲۰۱۶) در میان دانشجویان بیانگر آن است که نوع برگزاری دوره‌های آموزشی (حضور، غیرحضور) در رابطه بین استاد-دانشجو تأثیرگذار است. بدین نحو که در کلاس‌های حضوری که استاد و دانشجو به صورت چهره به چهره یکدیگر را ملاقات می‌کنند، انگیزه دانشجویان برای ارتباط برقرار کردن با اساتید خود افزایش می‌یابد. به‌گونه‌ای که ارتباط استاد و دانشجو در خارج از کلاس درس،

دانشجو در چارچوبی درست، منطقی، اخلاقی و انسانی شکل بگیرد، این رابطه می‌تواند حوزه‌ها و نظریه‌های مختلف یادگیری را تحت تأثیر خود قرار دهد و موفقیت‌های بسیاری را برای دانشجویان، دانشگاه، استاد و حتی کشور به ارمغان آورد. یکی از مباحث مهمی که در رابطه با ارتباط استاد-دانشجو حائز اهمیت است، انگیزه دانشجویان برای برقراری این ارتباط است. در واقع در ادبیات ارتباط استاد-دانشجو، نظریه انگیزش و نیز عوامل انگیزشی که در برقراری این ارتباط تأثیرگذار است، مطرح شده است که در ادامه بطور مختصر به برخی از این نظریه‌ها اشاره می‌شود.

نظریه انگیزش (Motivational Theory)

انگیزش پدیده‌ای است ذاتی که تحت تأثیر چهار عامل یعنی؛ موقعیت (محیط و محرک‌های بیرونی)، مزاج (حالت و وضعیت درونی ارگانیزم)، هدف (هدف رفتار، منظور و گرایش) و ابزار (ابزار دستیابی به هدف) قرار دارد. انسان‌ها برای دستیابی به اهداف، نیازها و غرایز خود انگیزش لازم را کسب می‌نمایند [۲۴]. بر اساس نظریه Deci & Ryan رفتار افرادی که دارای انگیزش درونی هستند از درون نظم پیدا می‌کند یعنی آنان اجازه نمی‌دهند دیگران یا عوامل بیرونی، بر عملکردشان تأثیر بگذارند. در مقابل افراد با انگیزش بیرونی خود را شایسته یا خود تعیین قلمداد نمی‌کنند. رفتار آنان از بیرون دیکته می‌شود یعنی عوامل بیرونی و افراد دیگر نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد رفتار و تصمیم‌گیری‌های آنان ایفا می‌کنند. بنابراین افراد با جهت‌گیری انگیزشی بیرونی به‌جای تمرکز بر تکلیف و احساس رضایت از انجام خوب آن، در انتظار نوعی پاداش یا تنبیه اجتماعی، در مقابل انجام یا عدم انجام تکلیف هستند. سرانجام افراد بدون انگیزه، مانند افرادی که دارای انگیزش بیرونی هستند، بعد از مدت‌ها تلاش برای انجام تکلیف و صرف وقت و انرژی آن را رها کرده‌اند. ادراک شایستگی و کنترل در آنان، چنان پایین است که در موقعیت‌ها احساس درماندگی می‌کنند و موفقیت‌ها و شکست‌های خود را نتیجه عوامل بیرونی و کنترل ناپذیر می‌دانند [۲۵]. بنابراین اگر انگیزش یادگیری دانشجویان فقط درونی باشد، دیگر هیچ محرکی نمی‌تواند آن را تغییر دهد، اما واقعیت این است که با تغییر عواملی از جمله شیوه تدریس، برنامه درسی، و سیاست آموزشی یا کلاسی می‌توان انگیزش دانشجویان را تغییر داد. بسیاری از منابع، انگیزش را عامل مهمی در بهبود بازده، افزایش کارایی، کسب دیدگاه مناسب و شور و شوق حرفه‌ای شناسایی کرده‌اند که می‌تواند تفکر خلاق دانشجویان را ارتقا بخشد. عوامل انگیزشی به‌عنوان دلایل ضمنی برای شرکت در برنامه‌ها تعریف شده و نقش انگیزش در یادگیری توسط بسیاری از تئوری‌های آموزش و یادگیری بزرگسالان حمایت شده است. در این میان مدرسان نقش تعیین‌کننده‌ای در انگیزش فرآیند یادگیری دانشجویان دارند. یکی از وظایف اصلی مدرسان، ایجاد انگیزه لازم برای یادگیری در دانشجویان به منظور افزایش میزان آگاهی، دانش و مهارت‌های تکنیکی و هم‌چنین آشنا ساختن آن‌ها با علوم پیشرفته و روش‌های نوین است [۲۶].

با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری نمود همه دانشجویان از دو انگیزه درونی و بیرونی برخوردارند، اما آن‌چه که کاملاً مشهود می‌باشد آن است که شدت و مقدار این دو نوع انگیزه با توجه به توانایی‌ها، پتانسیل‌ها و ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان فرق

منظور تعیین روایی (Validity) پرسشنامه، تعدادی از پرسشنامه‌ها در اختیار دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی قرار گرفت و نظرات اصلاحی آنها اعمال و در نهایت روایی صوری مورد تأیید قرار گرفت. هم چنین به منظور پایایی (Reliability) پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین منظور تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه در اختیار دانشجویان علوم پزشکی قرار گرفت و پس از تکمیل پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۸۶ محاسبه گردید که برای ادامه کار مناسب تشخیص داده شد. پس از جمع آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه به منظور آماده سازی داده‌ها، برای تجزیه و تحلیل و آزمون‌های آماری، اقدام به پردازش داده‌ها شد. بعد از مرحله کدگذاری، داده‌ها به منظور تجزیه و تحلیل وارد نرم افزار SPSS شد. هم چنین به منظور تحلیل داده‌ها، از فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، آزمون t برای نمونه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه (One way ANOVA) استفاده شد.

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان

توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی دانشجویان در جدول ۲ مشاهده می‌شود. بر اساس این جدول، بیشتر دانشجویان مورد مطالعه دختر (۵۴/۴ درصد) و ۴۵/۶ درصد آنان پسر بودند. هم چنین مطابق با نتایج حاصل، ۲۴/۳ درصد از پاسخگویان خود را فردی با پشتکار بالا، ۵۸/۳ درصد پشتکار خود را متوسط و ۱۵/۹ درصد پشتکار خود را پایین دانسته‌اند. همان طور که ملاحظه می‌شود، اغلب دانشجویان مورد مطالعه دارای شخصیت آرام و ساکتی می‌باشند (۵۳/۷ درصد)، ۳۱/۳ درصد از آنان پر جنب و جوش و فعال و در نهایت تعداد محدودی حواس پرت و بی حوصله می‌باشند (۱۳/۵ درصد).

همانگونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، دامنه سنی دانشجویان مورد مطالعه ۱۸-۳۲ سال و میانگین سن آنها حدوداً ۲۰ سال بود (انحراف معیار = ۲/۱۴). همچنین معدل پاسخگویان، به طور میانگین ۱۵/۸۵ (انحراف معیار = ۱/۰۸) محاسبه شد.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که میزان رابطه و تعامل دانشجویان با اساتید زن در طول کلاس درس به طور میانگین ۳/۵۶ (انحراف معیار = ۰/۹۲) و با اساتید مرد ۳/۵۲ (انحراف معیار = ۰/۹۴) بوده است. در واقع میزان تعامل با اساتید بالاتر از حد متوسط ارزیابی شد که این میزان برای اساتید زن اندکی بالاتر بوده است.

بررسی عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید (دانشکده‌های پزشکی، داروسازی و دندانپزشکی)

در جدول ۴، انواع عوامل انگیزشی جهت برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید ارائه شده است. میانگین هر یک از گویه‌ها و انحراف معیار مربوط به آنها در این جدول آمده است. همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، ارتباط به منظور عذرخواهی بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است (میانگین: ۲/۶، انحراف معیار: ۱/۳). ارتباطات علمی و درسی در جایگاه دوم قرار گرفته است (میانگین: ۲/۳۹، انحراف معیار: ۱/۲۹)، سپس برقراری ارتباط جهت

در مقایسه با دانشجویانی که در کلاس‌های غیرحضوری شرکت می‌کنند، بیشتر است [۳۲]. Khan et al. (۲۰۱۵) در پژوهش خود به این واقعیت دست پیدا کردند که دانشجویانی که با اساتید خود بیشتر درگیرند و با آنان در خارج از کلاس در ارتباط هستند، عملکرد بهتری دارند و تکالیف خود را بهتر انجام می‌دهند. به عبارتی، ارتباط با معلم در انگیزه، اعتماد و نزدیکی دانشجویان با استاد در ارتباط است [۳۳]. در مجموع می‌توان ادعا داشت هنگامی که دانشجویان و اساتید با یکدیگر درگیر هستند، آن‌ها تجارب زندگی خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند. در حقیقت هر اندازه درگیری دانشجو با استاد بیشتر باشد، انگیزه آنان برای برقراری ارتباط افزایش می‌یابد [۳۴] و در نتیجه یادگیری مؤثر اتفاق می‌افتد.

روش کار

روش این مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی است. جامعه آماری پژوهش ۷۹۱ نفر بود که شامل کلیه دانشجویان رشته‌های دندانپزشکی، پزشکی و داروسازی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در مقطع علوم پایه بودند. بر اساس جدول ۱ Bartlett et al. (۲۰۰۱)، تعداد نمونه‌های مورد مطالعه، ۲۶۰ نفر تخمین زده شد [۳۵]. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده گردید. بدین معنا که تعداد نمونه آماری در هر رشته، با توجه به حجم نمونه در آن رشته انتخاب شد. جزییات مربوط به جامعه آماری، تعداد نمونه‌های محاسبه شده و تعداد نمونه‌های بررسی شده در جدول ۲ آمده است. بر این اساس، ۱۳۹ پرسشنامه توسط دانشجویان دانشکده پزشکی شامل ۶۳ پرسشنامه توسط دانشجویان داروسازی و ۵۷ پرسشنامه توسط دانشجویان دندانپزشکی تکمیل گردید (نرخ بازگشت: ۹۹/۶۲). شایان ذکر است که به منظور بازگشت کامل پرسشنامه‌ها و اطمینان بیشتر، تعداد بیشتری پرسشنامه در بین هر رشته تحصیلی توزیع شد.

جدول ۱: توزیع نمونه‌ها بر اساس رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	جامعه مورد مطالعه	n محاسبه شده بر اساس انتساب متناسب	تعداد نمونه‌های بررسی شده در هر رشته
پزشکی	۴۲۰	۱۳۸	۱۳۹
داروسازی	۱۹۶	۶۵	۶۳
دندانپزشکی	۱۷۵	۵۷	۵۷
کل	۷۹۱	۲۶۰	۲۵۹

جمع آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. مبنای طراحی پرسشنامه، دسته‌بندی مارتین و همکاران از عوامل انگیزشی که دانشجویان برای برقراری ارتباط با استاد بکار می‌گیرند، بود. پرسشنامه حاضر به طور کلی، شامل ۲ بخش بود. بخش اول شامل عوامل مربوط به دانشجویان بود که در این بخش از پرسشنامه، ویژگی‌های فردی-شخصیتی، علمی، مهارتی-حرفه‌ای دانشجویان و چگونگی برقراری ارتباطات آنان با اساتید مورد سنجش قرار گرفت. در بخش دوم پرسشنامه، عوامل انگیزشی دانشجویان برای ارتباط با استاد سنجیده شد. شیوه نمره دهی اکثریت سؤالات پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ سطحی (خیلی کم تا خیلی زیاد) بود و در نهایت با استفاده از آماره میانگین و انحراف معیار رتبه‌بندی انجام شد. به

(میانگین: ۱/۹۱، انحراف معیار: ۱/۲۹). در نهایت ارتباط از نوع مشارکتی (میانگین: ۱/۸۸، انحراف معیار: ۱/۱۵) و ارتباطات تعاملی (میانگین: ۱/۷۹، انحراف معیار: ۱/۲۴) کمترین میانگین‌ها را به دست آورده‌اند.

همان‌گونه ملاحظه شد در بین دانشجویان علوم پزشکی، ارتباط به منظور عذرخواهی و ارتباطات علمی و درسی دارای بالاترین میانگین‌ها بودند و در مقابل ارتباطات تعاملی کمترین میانگین را به دست آورده بود. به عبارتی، اولویت‌بندی ارتباطات دانشجویان علوم پزشکی با اساتید به ترتیب عبارت از ارتباط به منظور عذرخواهی، ارتباط علمی و درسی، ارتباط به منظور چالپوسی و تملق، ارتباط مشارکتی و ارتباط تعاملی هستند. نکته قابل تأمل اینکه، در انواع ارتباطات ذکر شده (به غیر از ارتباط علمی و درسی)، میانگین دانشجویان داورسازی بالاتر ارزیابی شد. پس از آن دانشجویان پزشکی و در نهایت دانشجویان دندانپزشکی قرار داشتند.

چالپوسی و تملق (میانگین: ۲/۱۲، انحراف معیار: ۱/۲۱) و ارتباط از نوع مشارکتی (میانگین: ۲/۰۳، انحراف معیار: ۱/۱۴) آمده است. در نهایت ارتباطات تعاملی کمترین میانگین را از بین انواع ارتباطات استاد-شاگردی به دست آورده است (میانگین: ۱/۹۳، انحراف معیار: ۱/۱۴). ارتباط به منظور عذرخواهی (میانگین: ۲/۹، انحراف معیار: ۱/۱۵) و ارتباطات علمی و درسی (میانگین: ۲/۶۱، انحراف معیار: ۱/۱۷) در بین دانشجویان داورسازی به ترتیب بالاترین میانگین را به دست آورده‌اند. سپس برقراری ارتباط جهت چالپوسی و تملق و ارتباط از نوع مشارکتی به ترتیب دارای میانگین‌های ۲/۵۵ و ۲/۳۴ بوده‌اند. ارتباطات تعاملی با میانگین ۲/۳۲ (انحراف معیار: ۱/۳۱) دارای کمترین بوده است. ارتباط به منظور عذرخواهی (میانگین: ۲/۵۲، انحراف معیار: ۱/۴۵) و ارتباطات علمی و درسی (میانگین: ۲/۴۶، انحراف معیار: ۱/۱۹) در بین دانشجویان دندانپزشکی نیز به ترتیب دارای بالاترین میانگین بوده‌اند. برقراری ارتباط جهت چالپوسی و تملق در جایگاه سوم قرار گرفته است

جدول ۲: توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی دانشجویان

عنوان	فراوانی	درصد
جنسیت		
دختر	۱۴۱	۵۴/۶
پسر	۱۱۸	۴۵/۶
کل	۲۵۹	۱۰۰
پشتکار دانشجویان		
بالا	۶۳	۲۴/۳
متوسط	۱۵۱	۵۸/۳
پایین	۴۱	۱۵/۹
بدون پاسخ	۴	۱/۵
کل	۲۵۹	۱۰۰
ویژگی شخصیتی		
پرجنب و جوش و فعال	۸۱	۳۱/۳
آرام و ساکت	۱۳۹	۵۲/۷
حواس پرت و بی حوصله	۳۵	۱۳/۵
بدون پاسخ	۴	۱/۵
کل	۲۵۹	۱۰۰

جدول ۳: توزیع فراوانی ویژگی‌های حرفه‌ای دانشجویان

عنوان	میانگین	انحراف معیار
سن (سال)	۲۰/۶۲	۲/۱۴
معدل	۱۵/۸۵	۱/۰۸
تعامل با اساتید زن و مرد		
اساتید زن	۳/۵۴	۰/۹۲
اساتید مرد	۳/۵۲	۰/۹۴
کل	۳/۵۴	۰/۸۲

است (میانگین: ۲/۲۸، انحراف معیار: ۱/۲۲). سپس برقراری ارتباط جهت چالپوسی و تملق (میانگین: ۲/۰۹، انحراف معیار: ۱/۲) و ارتباط از نوع مشارکتی (میانگین: ۱/۹۹، انحراف معیار: ۱/۱۵) آمده است. در نهایت ارتباطات تعاملی کمترین میانگین را از بین انواع ارتباطات استاد-شاگردی داشته است (میانگین: ۱/۸۴، انحراف معیار: ۱/۰۹). ارتباط به منظور عذرخواهی (میانگین: ۲/۷۷، انحراف معیار: ۱/۳۶) و ارتباطات علمی و درسی (میانگین: ۲/۶۷، انحراف معیار: ۱/۲۷) در بین دانشجویان پسر به ترتیب بالاترین میانگین را به دست آورده‌اند.

بررسی عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک جنسیت

انواع عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید (به تفکیک جنسیت) در **جدول ۵** آمده است. میانگین هر یک از گویه‌ها و انحراف معیار مربوط به آن‌ها در این جدول ارائه شده است. بر اساس **جدول ۵** ارتباط به منظور عذرخواهی دارای بالاترین میانگین برای دانشجویان دختر بوده است (میانگین: ۲/۵۵، انحراف معیار: ۱/۳۱). ارتباطات علمی و درسی جایگاه دوم را به خود اختصاص داده

به طور کلی در بین دانشجویان دختر و پسر ارتباط به منظور عذرخواهی و ارتباطات علمی و درسی دارای بالاترین میانگین‌ها بودند و در مقابل ارتباطات تعاملی و مشارکتی کمترین میانگین را به دست آورده بودند.

برقراری ارتباط جهت چاپلوسی و تملق در جایگاه سوم قرار گرفته است (میانگین: ۲/۲۸، انحراف معیار: ۱/۲۹). در نهایت ارتباطات تعاملی (میانگین: ۲/۱۸، انحراف معیار: ۱/۲۸) و ارتباط از نوع مشارکتی (میانگین: ۲/۱۷، انحراف معیار: ۱/۱۹) کمترین میانگین‌ها را به دست آورده‌اند.

جدول ۴: عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید

عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید		پزشکی		داروسازی		دندانپزشکی	
میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۲/۶۳	۱/۴۱	۳/۰۴	۱/۱۸	۲/۴۳	۱/۵۸	همکلاسی‌های من به دنبال تملق و چاپلوسی در برابر اساتید هستم.	
۱/۶	۱/۰۱	۲/۰۶	۱/۱۵	۱/۳۹	۱	من به دنبال تملق و چاپلوسی در برابر اساتید هستم.	
۲/۱۲	۱/۲۱	۲/۵۵	۱/۱۷	۱/۹۱	۱/۲۹	چاپلوسی و تملق	
۲/۸۶	۱/۳۴	۳/۲۲	۱/۲۲	۲/۷۷	۱/۴۷	همکلاسی‌های من به دنبال جلب نظر اساتید هستند.	
۲/۳۳	۱/۲۶	۲/۵۸	۱/۲۸	۲/۲۶	۱/۴۲	من به دنبال جلب نظر اساتید هستم.	
۲/۶	۱/۳	۲/۹	۱/۲۵	۲/۵۲	۱/۴۵	ارتباط به منظور عذرخواهی	
۲/۳	۱/۲۴	۲/۵۷	۱/۱۱	۲/۱۸	۱/۰۲	همکلاسی‌های من تنها به دنبال تعامل علمی با اساتید هستند.	
۲/۴۷	۱/۳۳	۲/۶۵	۱/۲۲	۲/۷۴	۱/۳۶	من به دنبال تعامل علمی (پرسیدن سؤال‌های درسی و ...) با اساتید هستم.	
۲/۳۹	۱/۲۹	۲/۶۱	۱/۱۷	۲/۴۶	۱/۱۹	علمی و درسی	
۱/۸۶	۱/۰۱	۲/۳	۱/۱۴	۱/۶۱	۰/۸۸	همکلاسی‌های من به دنبال کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مشترک با اساتید هستند.	
۲/۲	۱/۲۶	۲/۳۷	۱/۲۲	۲/۱۵	۱/۴۲	من به دنبال تعامل کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مشترک با اساتید هستم.	
۲/۰۳	۱/۱۴	۲/۳۴	۱/۱۸	۱/۸۸	۱/۱۵	مشارکتی	
۲/۱۴	۱/۱۸	۲/۴۶	۱/۱۸	۱/۹۱	۱/۲۵	همکلاسی‌های من تنها به دنبال بهانه‌ای می‌گردند تا با اساتید تعامل داشته باشند.	
۱/۷۲	۱/۱	۲/۱۷	۱/۴۵	۱/۶۷	۱/۲۲	من تنها به دنبال بهانه‌ای می‌گردم تا با اساتید تعامل داشته باشم.	
۱/۹۳	۱/۱۴	۲/۳۲	۱/۳۱	۱/۷۹	۱/۲۴	ارتباط تعاملی	

میانگین کل: ۲/۲۷ انحراف معیار کل: ۰/۷۷

جدول ۵: عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید به تفکیک جنسیت

عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید		دانشجویان دختر		دانشجویان پسر	
میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۲/۵۳	۱/۳۵	۲/۸۷	۱/۴۸	همکلاسی‌های من به دنبال تملق و چاپلوسی در برابر اساتید هستم.	
۱/۶۶	۱/۰۶	۱/۶۹	۱/۱۱	من به دنبال تملق و چاپلوسی در برابر اساتید هستم.	
۲/۰۹	۱/۲	۲/۲۸	۱/۲۹	چاپلوسی و تملق	
۲/۸۱	۱/۳۲	۳/۰۹	۱/۴۱	همکلاسی‌های من به دنبال جلب نظر اساتید هستند.	
۲/۳	۱/۳	۲/۴۵	۱/۳۲	من به دنبال جلب نظر اساتید هستم.	
۲/۵۵	۱/۳۱	۲/۷۷	۱/۳۶	ارتباط به منظور عذرخواهی	
۲/۲۹	۱/۱۴	۲/۴۲	۱/۲۳	همکلاسی‌های من تنها به دنبال تعامل علمی با اساتید هستند.	
۲/۲۸	۱/۳	۲/۹۳	۱/۳۱	من به دنبال تعامل علمی (پرسیدن سؤال‌های درسی و ...) با اساتید هستم.	
۲/۲۸	۱/۲۲	۲/۶۷	۱/۲۷	علمی و درسی	
۱/۸۸	۱/۰۱	۱/۹۶	۱/۰۹	همکلاسی‌های من به دنبال کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مشترک با اساتید هستند.	
۲/۱۱	۱/۳	۲/۳۹	۱/۲۹	من به دنبال تعامل کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مشترک با اساتید هستم.	
۱/۹۹	۱/۱۵	۲/۱۷	۱/۱۹	مشارکتی	
۲/۰۵	۱/۱۵	۲/۳۴	۱/۲۸	همکلاسی‌های من تنها به دنبال بهانه‌ای می‌گردند تا با اساتید تعامل داشته باشند.	
۱/۶۴	۱/۰۳	۲/۰۳	۱/۲۸	من تنها به دنبال بهانه‌ای می‌گردم تا با اساتید تعامل داشته باشم.	
۱/۸۴	۱/۰۹	۲/۱۸	۱/۲۸	ارتباط تعاملی	

تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج در جدول ۶ آمده است. همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، با احتمال ۹۹ درصد اختلاف معناداری بین دانشجویان علوم پزشکی از لحاظ برقراری ارتباط به منظور چاپلوسی و تملق و همچنین ارتباطات تعاملی وجود دارد. از سوی دیگر، با احتمال ۹۵ درصد تفاوت معناداری بین این دانشجویان از لحاظ ارتباطات مشارکتی وجود دارد. اما در مورد ارتباطات علمی و

مقایسه عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید (دانشکده‌های پزشکی، داروسازی و دندانپزشکی)

برای مقایسه عوامل انگیزشی جهت برقراری ارتباط دانشجویان دانشکده‌های پزشکی، داروسازی و دندانپزشکی با اساتید از آزمون

شفه حاکی از آن است که تفاوت میانگین‌های ارتباطات تعاملی مربوط به دانشجویان دندانپزشکی و داروسازی است (جدول ۹).

مقایسه عوامل انگیزشی دانشجویان علوم پزشکی جهت برقراری ارتباط با اساتید به تفکیک جنسیت

به منظور مقایسه عوامل انگیزشی جهت برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید به تفکیک جنسیت از آزمون t برای نمونه‌های مستقل استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۱۰ ارائه شده است.

درسی و ارتباط به منظور عذرخواهی اختلاف معناداری وجود ندارد. به هر حال، برای تعیین این که تفاوت کدام جفت از میانگین‌ها معنادار است از آزمون شفه استفاده شد. دلیل استفاده از این آزمون مقادیر مختلف فراوانی در زیرگروه‌های رشته‌های تحصیلی بوده است (جدول ۷، ۸، ۹). نتایج آزمون شفه بیانگر آن است که بین دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی با دانشجویان داروسازی از لحاظ برقراری ارتباط جهت چاپلوسی و تملق تفاوت معناداری وجود دارد (جدول ۷). بر اساس نتایج جدول ۸ بین دانشجویان دندانپزشکی و داروسازی از لحاظ برقراری ارتباطات مشارکتی تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج آزمون

جدول ۶: تحلیل واریانس مقایسه عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط بین دانشجویان علوم پزشکی با اساتید

Sig	f	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مربعات	منبع تغییرات
۰/۰۰۲**	۶/۶۳				چاپلوسی و تملق
		۶/۵۷	۲	۱۳/۱۵	بین گروهی
		۰/۹۹	۲۵۶	۲۵۳/۸۱	درون گروهی
			۲۵۸	۲۶۶/۹۶	کل
۰/۱۰۳	۲/۲۹				ارتباط به منظور عذرخواهی
		۲/۶۹	۲	۵/۳۸	بین گروهی
		۱/۱۷	۲۵۶	۳۰۰/۵۸	درون گروهی
			۲۵۸	۳۰۵/۹۶	کل
۰/۳۳۷	۱/۰۹				علمی و درسی
		۱/۰۸	۲	۲/۱۷	بین گروهی
		۰/۹۹	۲۵۶	۲۵۴/۱۳	درون گروهی
			۲۵۸	۲۵۶/۳	کل
۰/۰۳۱*	۳/۵۳				مشارکتی
		۳/۳۶	۲	۶/۷۲	بین گروهی
		۰/۹۵	۲۵۶	۲۴۳/۸۹	درون گروهی
			۲۵۸	۲۵۰/۶۱	کل
۰/۰۰۷**	۵/۰۴				ارتباطات تعاملی
		۴/۷۷	۲	۹/۵۴	بین گروهی
		۰/۹۵	۲۵۶	۲۴۲/۳۵	درون گروهی
			۲۵۸	۲۵۱/۶۷	کل

جدول ۷: مقایسه تفاوت میانگین‌های برقراری ارتباط جهت چاپلوسی و تملق با استفاده از آزمون شفه

دانشکده	حجم نمونه	زیر گروه
		۱
		۲
دندانپزشکی	۵۷	۱/۹۲
پزشکی	۱۳۹	۲/۱۲
داروسازی	۶۳	۲/۵۵

جدول ۸: مقایسه تفاوت میانگین‌های ارتباطات مشارکتی با استفاده از آزمون شفه

دانشکده	حجم نمونه	زیر گروه
		۱
		۲
دندانپزشکی	۵۷	۱/۸۸
پزشکی	۱۳۹	۲/۰۳
داروسازی	۶۳	۲/۳۳

جدول ۹: مقایسه تفاوت میانگین‌های ارتباطات تعاملی با استفاده از آزمون شفه

دانشکده	حجم نمونه	زیر گروه
		۱
		۲
دندانپزشکی	۵۷	۱/۷۹
پزشکی	۱۳۹	۱/۹۳
داروسازی	۶۳	۲/۳۲

دانشجویان پسر بالاتر از دانشجویان دختر بوده است (به ترتیب میانگین‌های ۲/۱۸ و ۱/۸۴). در مورد سایر انواع ارتباطات دانشجویان با اساتید تفاوت معناداری بین دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشده است.

بر اساس جدول ۱۰، با احتمال ۹۹ درصد بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ ارتباطات علمی و درسی و ارتباطات تعاملی تفاوت معناداری وجود دارد. در واقع، میانگین ارتباطات علمی و درسی برای دانشجویان پسر بالاتر از این میانگین برای دانشجویان دختر است (به ترتیب میانگین‌های ۲/۶۷ و ۲/۲۸)، میانگین ارتباطات تعاملی نیز برای

جدول ۱۰: مقایسه عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان علوم پزشکی با اساتید به تفکیک جنسیت

انواع عوامل انگیزشی در برقراری ارتباط دانشجویان با اساتید	میانگین		sig	T
	دانشجویان دختر (n = ۱۴۱)	دانشجویان پسر (n = ۱۱۸)		
چاپلوسی و تملق	۲/۰۹	۲/۲۸	۰/۱۶	۱/۴۱
به منظور عذرخواهی	۲/۵۵	۲/۷۷	۰/۱۳	۱/۵۴
علمی و درسی	۲/۲۸	۲/۶۷	۰/۰۰۲**	۳/۰۶
مشارکتی	۱/۹۹	۲/۱۷	۰/۱۷	۱/۳۹
تعاملی	۱/۸۴	۲/۱۸	۰/۰۰۶**	۲/۷۵

بحث

منظور توجیه جهت برخی از کم کاری‌های دانشجویان صورت می‌گیرد و لذا نمی‌تواند تأثیر مثبتی بر مشارکت و فعالیت‌های علمی با اساتید داشته باشد [۳۰].

هم چنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که ارتباطات تعاملی کمترین میانگین را در میان دانشجویان علوم پزشکی به دست آورد. این در حالی است که در پژوهش Weiss and Houser (۲۰۰۷) این نوع از ارتباط میانگین بالایی بدست آورد. شاید این تفاوت به فرهنگ دو جامعه و نیز نمونه‌های مورد مطالعه بر می‌گردد [۳۰]. علاوه بر این یافته‌ها نشانگر آن است که میانگین ارتباطات در دانشجویان پسر بالاتر از دانشجویان دختر بدست آمد. پژوهش Yazhen et al. (۲۰۱۴) نیز بیانگر این است که بین سطح ارتباطات و جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بر اساس یافته‌های این محققان، سطح ارتباط در دختران بیشتر از ارتباط در پسران است که با نتایج این تحقیق همسو نیست. شاید علت این اختلاف، تفاوت در مقیاس سنجش تحقیق بوده است [۳۶].

نتایج تحلیل واریانس در مطالعه حاضر نشان دهنده آن است که بین دانشکده‌ها از نظر میزان تعاملات و ارتباطات دانشجویان و اساتدان تفاوت معناداری وجود دارد. به بیانی، بین دانشجویان علوم پزشکی (پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی) به لحاظ برقراری ارتباط، اختلاف معناداری وجود دارد. این تفاوت در مورد انگیزه‌های چاپلوسی و تملق، تعاملی و مشارکتی مشاهده شد. بدین نحو که بین دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی با دانشجویان داروسازی از لحاظ برقراری ارتباط جهت چاپلوسی و تملق تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که دانشجویان داروسازی بیشتر از دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی از این نوع ارتباط بهره می‌گیرند. در همین راستا نتایج مطالعه Navah et al. (۲۰۱۲) نیز نشان داد بین رشته‌های مختلف به لحاظ سطح ارتباطات تفاوت وجود دارد که با نتایج بدست آمده از تحقیق حاضر مطابقت دارد [۱۵]. هم چنین در این رابطه مطالعه Weiss and Houser (۲۰۰۷) نیز بیانگر این است که ارتباط مثبتی بین انگیزه‌های مشارکتی و ارتباطی دانشجویان برای برقراری ارتباط با اساتید وجود دارد [۳۰]. در این خصوص می‌توان این‌گونه استنباط کرد که دروس رشته داروسازی

یکی از عواملی که در ارتباط استاد-دانشجو از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، انگیزه‌هایی است که دانشجو برای ایجاد ارتباط با استاد خود دارند. Martin et al. (۱۹۹۹) اذعان دارند که ارتباط دانشجو با استاد تحت تأثیر ۵ نوع انگیزه می‌باشد. این انگیزه‌ها عبارتند از ارتباط به منظور عذرخواهی، علمی و درسی، مشارکتی، تعاملی، چاپلوسی و تملق که هر دانشجویی با توجه به ویژگی‌های شخصیتی و شرایط محیطی ممکن است از چندین نوع ارتباط بهره گیرد [۲۷]. در این خصوص Ghaneiread et al. (۲۰۰۸) نیز در پژوهش خود بیان نمودند که دانشجویان ارتباطات متفاوتی با اساتدان گوناگون خود دارند. تعاملات عینی دانشجویان از قبیل میزان مشورت درسی و غیر درسی و میزان همکاری آنان با اساتدان با همدیگر متفاوت است [۲۰]. - بررسی انگیزه دانشجویان علوم پزشکی حاکی از آن است که بطور کلی سطح ارتباطی دانشجویان با اساتید خود متوسط به پایین قرار دارد و این بدان معناست که دانشجویان چندان تمایلی جهت ارتباط با اساتید خود ندارند. در صورتی که نتایج Weiss and Houser (۲۰۰۷) بازگوکننده آن است سطح ارتباطی دانشجویان با اساتید خود در حد بالایی قرار دارد [۳۰]. هم چنین بررسی انگیزه دانشجویان علوم پزشکی به تفکیک رشته تحصیلی برای برقراری ارتباط با اساتید بیانگر آن است که ارتباط به منظور عذرخواهی و ارتباطات علمی و درسی دارای بالاترین میانگین‌ها بودند نکته قابل تأمل اینکه، در انواع ارتباطات ذکر شده (به غیر از ارتباط علمی و درسی)، میانگین ارتباطات دانشجویان داروسازی بالاتر ارزیابی شد. پس از آن دانشجویان پزشکی و در نهایت دانشجویان دندانپزشکی قرار داشتند. در همین رابطه نتایج تحقیق Martin et al. (۲۰۰۰) بیانگر آن است که انگیزه از نوع علمی و درسی با یادگیری دانشجویان در ارتباط است، از این رو دانشجویان به منظور افزایش سطح یادگیری خود ناگزیر از برقراری این نوع ارتباط هستند. از سوی دیگر با توجه به اینکه حجم درسی رشته‌های علوم پزشکی سنگین است، لذا دانشجویان در پی برقراری ارتباط از نوع عذرخواهی هستند تا بدین وسیله نظر اساتید را جلب نموده و بتوانند ضمن دریافت کمک بیشتر، واحدهای خود را با موفقیت سپری نمایند. در این خصوص Weiss and Houser (۲۰۰۷) بیان می‌کنند که این نوع ارتباط به

نتیجه گیری

بررسی عوامل مؤثر در برقراری ارتباط بین دانشجویان و اساتید و شناخت مهارت‌های ارتباطی و روابط انسانی در کنار تدریس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در واقع، محققان تعامل دلسوزانه استاد و دانشجو را به عنوان عامل رشد فردی و حرفه‌ای و پیشنیاز عملکرد صحیح دانشجویان در محیط‌های بالینی گزارش می‌کنند. برقراری ارتباط دانشجو با استاد باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری در دانشجو می‌گردد. همین امر پیشرفت تحصیلی دانشجویان و نیز ارتقای هویت حرفه‌ای آنان را به دنبال داشته باشد. با توجه به نتایج این مطالعه که نشان داد در وهله اول عوامل مرتبط با دانشجو و در مرحله دوم عوامل مرتبط با استاد در برقراری ارتباط مؤثر است، لذا مسوولان بایستی این موارد مهم را مد نظر قرار دهند. چرا که مسئولین دانشگاهها مسئولیت خطیری در تربیت آموزش و پرورش دانشجویان به عهده دارند و برای رسیدن به این هدف، ارائه مشاوره و راهنمایی تحصیلی از طریق اساتید به دانشجویان یک ضرورت می‌باشد. ضمن اینکه اساتید نیز باید در برقراری ارتباط دوستانه با دانشجویان نهایت تلاش خود را مبذول دارند تا بتوانند محیطی آرام و به دور از استرس را برای دانشجویان فراهم آورند. در واقع، اساتید دانشگاه بایستی با عوامل مؤثر در برقراری ارتباط آشنا باشند تا فرایند یادگیری را تسهیل نمایند.

سپاسگزاری

از دانشجویان علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه که با صبر و حوصله، پژوهشگران را در انجام این تحقیق یاری رساندند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

تأییدیه اخلاقی

جهت تکمیل پرسشنامه‌ها، توضیحات کامل به دانشجویان ارائه شد و در نهایت پرسشنامه‌ها با رضایت آنان تکمیل گردید. شایان ذکر است که محتوای پرسشنامه‌ها بصورت کلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تعارض منافع

نتایج این پژوهش با منافع هیچ ارگان و سازمانی در تعارض نیست. این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی "بررسی عوامل مؤثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجویان در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال ۹۶-۱۳۹۵" می‌باشد که با حمایت مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی به انجام رسیده است.

منابع مالی

این مقاله برگرفته از قسمتی از نتایج طرح "بررسی عوامل مؤثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجویان در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه" با شماره طرح ۹۵۲۴۰ می‌باشد که با حمایت مالی مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی کرمانشاه به انجام رسید.

References

1. Zolfaghari Motlagh M, Ghadiri Lashkajani F. [Doctor- patient interaction and communication]. Tehran: Institute of Psychiatry,

ماهیتاً دارای محتوای سخت و تئوریک است و همین امر خود می‌تواند دلیلی بر برقراری رابطه ذکر شده باشد. از سویی دیگر، ماهیت پژوهش محور رشته داروسازی منجر می‌گردد که دانشجویان این رشته برای انجام فعالیت‌های پژوهشی و علمی، ارتباط از نوع چابک‌پلوسی و تملق را برای برقراری ارتباط بیشتر با اساتید خود انتخاب می‌نمایند. به بیانی، برگزیدن این نوع ارتباط را راهی برای انجام فعالیت‌های پژوهشی بیشتر می‌دانند. هم چنین بین دانشجویان دندانپزشکی و داروسازی از لحاظ انگیزشی و برقراری ارتباطات مشارکتی و تعاملی تفاوت معناداری وجود دارد. این بدان مفهوم است که دانشجویان داروسازی از ارتباطات مشارکتی و تعاملی بالاتری نسبت به دانشجویان پزشکی بهره می‌گیرند. اینگونه به نظر می‌رسد با توجه به اینکه دروس دانشجویان داروسازی بیشتر جنبه تئوری و آزمایشگاهی دارد، بنابراین رشته‌های پژوهش محور محسوب می‌گردد؛ از این رو شرایط انجام پژوهش‌های علمی برای این دانشجویان بیشتر فراهم است و در حقیقت دامنه پژوهشی این دانشجویان گسترده‌تر است. این امر موجب می‌شود که دانشجویان داروسازی بیشتر در کارهای علمی، پژوهشی و مشارکتی با اساتید خود فعالیت نمایند و بالطبع از این حیث ارتباطات گسترده‌تری با اساتید خود برقرار می‌سازند. این در صورتی است که اولویت مباحث دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی در زمینه درمان است تا تحقیق و پژوهش. به گونه‌ای که این دانشجویان بیشتر وقت خود را در بیمارستان‌ها سپری می‌نمایند و فرصت و حوصله کافی برای پرداختن به امور پژوهشی را ندارند. در این خصوص نیز (Martin et al. ۲۰۰۱) معتقدند که معمولاً دانشجویانی که پرمدها هستند و سعی دارند در زمینه رشته خود اطلاعات بیشتری کسب نمایند، دنبال ایجاد ارتباط تعاملی، مشارکتی و علمی هستند [۳۷] که با بخشی از نتایج این تحقیق همخوانی دارد. - نتایج این تحقیق نشان داد که بین جنسیت دانشجویان از نظر انگیزشی و میزان تعاملات و ارتباطات تفاوت معناداری وجود دارد که با یافته مطالعات Navah et al. (۲۰۱۲) و Yazhen et al. (۲۰۱۴) و Myers et al. (۲۰۰۲) همسویی دارد [۱۵، ۲۸، ۳۶]. به گونه‌ای که بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ انگیزه‌ها و ارتباطات علمی و درسی و ارتباطات تعاملی تفاوت معناداری وجود دارد. در واقع، میانگین ارتباطات علمی و درسی و ارتباطات تعاملی برای دانشجویان پسر بالاتر از این میانگین برای دانشجویان دختر است. در مورد سایر انواع ارتباطات دانشجویان با اساتید تفاوت معناداری بین دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشده است. شاید این یافته بدان علت است که دانشجویان پسر بایستی در آینده سرپرستی خانواده را عهده‌دار شوند، بنابراین به نوعی سعی دارند که بیشتر با اساتید خود در ارتباط باشند تا بدین طریق بتوانند فرصت و ارتباطات مختلف شغلی و پژوهشی را بدست آورند و کسب درآمد نمایند. در صورتی که این دغدغه در دانشجویان دختر کمتر احساس می‌شود. از طرفی، از آنجا که کادر هیات علمی اساتید دانشگاه علوم پزشکی را اساتید مرد تشکیل می‌دهند، می‌توان این گونه برداشت نمود که برخی از دانشجویان دختر تحت تأثیر بعضی از شرایط و معذورات، ارتباطات تعاملی و مشارکتی کمتری با اساتید خود دارند.

Research and Medicine education Development Center of Iran University of Medical Sciences; 2008.

2. Shabani H. [Educational and Research Skills]. Tehran: Samt; 1992.
3. Koohestani H. [The effective factors in establishing communication between educators and learners in extension courses in Azarbaejan Sharghi]. Tehran: Tarbiat modares University; 1996.
4. Espeland K, Shanta L. Empowering versus enabling in academia. *J Nurs Educ.* 2001;40(8):342-6. [pmid: 11725991](#)
5. Paterson B, Crawford M. Caring in nursing education: an analysis. *J Adv Nurs.* 1994;19(1):164-73. [pmid: 8138620](#)
6. Spencer J. ABC of learning and teaching in medicine. London BMJ Publishing Group BMJ; 2003
7. Zamani A, Shams B, Farajzadegan Z, Sabaian M. How think faculty members about Teach Communication Skills to Students? *Iran J Med Educ.* 2003;3(3):45-51.
8. Roter D, Rosenbaum J, de Negri B, Renaud D, DiPrete-Brown L, Hernandez O. The effects of a continuing medical education programme in interpersonal communication skills on doctor practice and patient satisfaction in Trinidad and Tobago. *Med Educ.* 1998;32(2):181-9. [pmid: 9766977](#)
9. Zohoor A, Eslaminejad T. Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman University of Medical Sciences. *J Med Educ.* 2004;4(2).
10. Efsandiari GR. Stress factors and their relation with general health in students of Kurdistan university of medical sciences in year 1999. *Sci J Kurdistan Univ Med Sci.* 2001;5(2):17-21.
11. Ashraf H, Sabri M, Hagh panah S. Determining the most important factors affecting on evaluation of teacher training by students' view. *Iran J Med Educ.* 2002;2(2):14-5.
12. Parsa Yekta Z, Nikbakht Nasrabadi A. Investigation of the teacher evaluation process with in Iranian medical education system. *J Hayat.* 2004;10(1):40-51.
13. Mazloomi S, Eshram Push M, Kalantari M, Karimi H, Harazi M. The investigation of characteristics of a good teacher by students' view in Yazd Shahid Sadoughi University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2002;2(1):108-9.
14. World Federation of Medicine. [World Summit on Education]. Tehran: Health care and medical education; 1993.
15. Navah E, Rezadoost K, Poorterkaruni M. Factors affecting on students interactions and communication with professors. *QJ Res Plann Higher Educ.* 2012;63:25-41.
16. Yaghoobinia F, Heydari A, Latifnejad Roudsari R. Student-educator relationship in clinical nursing education: Qualitative content analysis. *Med-Surg Nurs J.* 2013;2(1):63-71.
17. Collins J. The sociology of philosophies. USA: The Belknap Press of Harvard University Press; 2000.
18. Vedadhir A, Farhoud D, Ghazi Tabatabaei S, Tavasoli GA. The ethos and standards of ethical conduct in knowing and doing science (a reflection on the merton & resnik's sociology of ethos and ethics in technoscience). *Ethics Sci Technol.* 2008;3(3-4):6-17.
19. Gumus M. The effect of communication on knowledge sharing in organizations. *J Knowledge Manag Pract.* 2007;8(2):15-26.
20. Ghaneirad M, Tolo A, Khosro Khavar F. Factors, motives and challenges of knowledge production among scientific elites. *J Sci Technol Pol.* 2008;1(2):71-85.
21. Maestas RT. Out-of-class interactions with faculty and selected educational outcomes among Hispanic and Black undergraduates 2000.
22. Romanski CB. The impact of faculty-student interaction on student academic performance and persistence two and four years after matriculation. Los Angeles: University of California; 1987.
23. Alderman RV. Faculty and student out-of-classroom interaction: Student perceptions of quality of interaction. Texas Texas A&M University; 2008.
24. Yosefi E, Ghasemi G, Firoznia S. The relationship between academic motivation and academic achievement in medical students of Isfahan University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2009;9(1):79-84.
25. Ajam A, Jafari Sani H, Mahram B, Ahanchian M. Studying the role of students' academic motivation and computer skills in their attitudes toward blended learning approach. *QJ Approach Educ Adm.* 2013;4(3):63-81.
26. Hanifi N, Parvizy S, Joolae S. The role of clinical instructor in clinical training motivation of nursing students: a qualitative study. *Iran J Nurs Res.* 2012;7(24):23-33.
27. Martin MM, Mottet TP, Myers SA. Students' motives for communicating with their instructors and affective and cognitive learning. *Psychol Rep.* 2000;87(3):830-4.
28. Myers S, Martin M, Mottet T. Students' motives for communicating with their instructors: Considering instructor socio-communicative style, student socio-communicative orientation, and student gender. *Commun Educ.* 2002;51(2):121-33.
29. Pribyl CB, Sakamoto M, Keaten JA. The relationship between nonverbal immediacy, student motivation, and perceived cognitive learning among Japanese college students. *Jpn Psychol Res.* 2004;46(2):73-85. [doi: 10.1111/j.0021-5368.2004.00238.x](#) [pmid: 15151567](#)
30. Weiss SD, Houser ML. Student communication motives and interpersonal attraction toward instructor. *Commun Res Rep.* 2007;24(3):215-24.
31. Myers SA, Claus CJ. The relationship between students' motives to communicate with their instructors and classroom environment. *Commun Q.* 2012;60(3):386-402.
32. Brooks CF, Young SL. Exploring communication and course format: Conversation frequency and duration, student motives, and perceived teacher approachability for out-of-class contact. *Int Rev Res Open Distribut Learn.* 2016;17(5).
33. Khan S, Shah A, Ahmad S. Role Out-of-Class Commun Instructor's Verbal/Non-Verbal Behav, Trust, Stud Motiv. *Busin Econ Rev.* 2015;7(1):81-100.
34. Cayanus JL, Martin MM, Goodboy AK. The relation between teacher self-disclosure and student motives to communicate. *Commun Res Rep.* 2009;26(2):105-13.
35. Bartlett J, Kotrlík J, Higgins C. Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research appropriate sample size in survey research. *Inf Technol Learn Perform J.* 2001;19(1):43.
36. Yazhen S, Tavakolifar M, Torabi salami S, Yaghoobifar M, Safari A. Identifying effective factors in effective communication between students and professors from the viewpoints of nursing students of sabzevar university of medical sciences in 2013. *J Res Commit Stud Sabzevar Univ Med Sci.* 2014;19(3):68-78.
37. Martin M, Valencic K, Heisel A. The relationship between students' motives for communicating with their instructors and perceptions of instructor nonverbal immediacy. Eastern Commun Association Convention; Portland2001.